

Pred 25 leti – tisočletnica loškega gospostva

V imenu svete nedeljive Trojice, OTO, po milosti božji uzvišeni vladar. Naj vedo naši delovni, zvesti – tako sedanji kot bodoči – po posredovanju naše ljube matere Adelaide in Henrika, našega zvestega vojvode, da ležijo nekateri deli naše posesti v vojvodini imenovanega vojvode in v grofiji grofa Popona, kar se imenuje Carniola in, ki se po domače imenuje Kranjska marka. V tej grofiji je mali potok, ki se po slovensko imenuje Žabnica, od njenega izvira, nato vrhovi in najvišji deli gora proti zahodni strani do Selc in Selške gore, do gore Lubnik in od tod na večjo reko, ki se imenuje Sora, vzdolž obeh bregov te reke do zлива prej imenovanega potoka Žabnica, Loka, Suha in Selca ter ostali kraji, kakorkoli se že imenujejo, vse to podeljujem v last našemu zvestemu škofju, imenovanemu ABRAHAM ...

Življenje ljudi na tem ozemlju se je skozi stoletja do današnjih dni zelo spreminjalo. Vzporedno z njim se je spreminjala tudi podoba krajev, le mesto samo je v arhitektonskem pogledu v glavnem ohranilo srednjeveško podobo. Umetnostni zgodovinar Emilijan Cevc pravi, da je Škofja Loka sredi prirodno in umetnostno bogate okolice postala med slovenskimi mesti živ srednjeveški dragulj, položen na blazino zelenja in vdelan v srebrnkasto ogrlico obeh Sor.

To mesto je z okolico leta 1973 praznovalo tisočletnico svojega obstoja. Program praznovanja je sprejela Skupščina občine Škofja Loka na seji 13. maja 1970. Nanašal se je na izgradnjo in na obnovo objektov, ki naj bi bili trajne vrednosti, ter v organiziranju številnih pomembnih prireditev na področju kulture, športa in turizma. Za priprave in izvajanje programa praznovanja,

ki naj bi potekal skozi vse leto, je skupščina imenovala posebni odbor s 27 člani in 7 delovnimi skupinami. Minuto po polnoči 1. januarja 1973 so se z loškega gradu oglasile fanfare, z grajskega dvorišča pa so iz možnarjev v zrak poletele raznobarvne rakete ter naznanile pričetek praznovanja. Mnogi domačini so opazovali ognjemet ter si ob mavrični svetlobi nazdravljali in si zaželeli vse najboljše v prazničnem letu.

Prva pomembnejša prireditve je bila smučarsko tekmovanje »Po stezah partizanske Jelovice«. Potekala je v okviru občinskega praznika in 31. obletnice znamenite dražgoške bitke.

Tej je sledilo mednarodno FIS tekmovanje mladih v alpskem smučanju za »Pokal 1000-letnice Škofja Loke«. Potekalo je med 16. in 18. februarjem na Starem vrhu. Gost tega evropskega tekmovanja je bil Džemal Bijedić, predsednik Zveznega izvršnega sveta. Po pozdravnem nagovoru gostiteljev je dejal: »Rad imam smučarski šport, čeprav sem doma iz Mostarja. Zasneženi Stari vrh me spominja na bosanske smučarske terene blizu Sarajeva.« Sama Škofja Loka je dajala v tem času videz evropskega smučarskega središča. Ob vходу v mesto so gosta pozdravile plapolajoče zastave držav, udeleženk tekmovanja.

Številnim dejavnostim so se pridružili tudi škofjeloški planinci. Po grebenih levo in desno Selske in Poljanske doline so na novo markirali vse planinske poti in dodali še črko L. V planinskih postojankah in samotnih kmetijah pa so pustili dokazne žige ter s tem vse povezali v Loško pot. Dne 25. marca je domače planinsko društvo odprlo Loško planinsko pot, dolgo 180 km. Svečanosti so se udeležili številni občani, planinci in gostje.

Po končani svečanosti je množica navzočih krenila proti Lubniku. Med njimi so tudi bili: član sveta federacije Boris Zihlerl, predsednik PZS dr. Miha Potočnik in član IS SRS Zdravko Krvina.

K praznovanju 1000-letnice so prispevali svoj delež tudi najboljši slovenski strelci z zračno puško. Tako so se 26. marca pomerili v 19. republiškem finalnem tekmovanju z »zlato puščico«. Tekmovanja, ki je potekalo v telovadnici osnovne šole Petra Kavčiča, se je udeležilo 142 tekmovalcev iz vse Slovenije.

V okviru tekmovanja je Radiotelevizija Ljubljana 24. marca predvajala v loškem kinematografu slavnostno premiero filma »Cvetje v jeseni«. Film je takrat predstavljal enega največjih dosežkov slovenske filmske produkcije.

V aprilu in maju sta se občinstvu predstavila moški pevski zbor KUD »Ivan Cankar« Sv. Duh - Virmaše in Komorni pevski zbor Loka. Moški pevski zbor je 14. aprila z jubilejnim koncertom proslavil 25-letnico svojega delovanja.

K praznovanju dveh pomembnih mejnikov, 1000-letnice Škofje Loke in 50-letnice smrti Ivana Tavčarja, se je vključilo tudi Loško gledališče z uprizoritvijo dramatisiranega Tavčarjevega dela »V Zali«. Delo je dramatisiral domačin Polde Polenec v sodelovanju z Jankom Krekom. V svoji dramatisaciji sta ostala zvesta Tavčarjevemu besedilu. Dne 6. aprila je bila v Loškem

Milena Župančič kof
Presečnikova Meta

gledališču krstna predstava. Bila je veren dokaz življenja prebivalcev Poljanske doline.

V program praznovanja so bila v tem letu vključena tudi razna strokovna zborovanja.

Kot prvo je Zgodovinsko društvo Slovenije v Škofji Loki organiziralo XVI. zborovanje slovenskih zgodovinarjev. Na njem se je zbralo preko 200 udeležencev, med njimi številni znanstveniki s tega področja, predavatelji zgodovine na šolah in drugi gostje.

Temu zborovanju je sledilo strokovno posvetovanje slovenskih knjižničarjev. Obravnavali so temo »Knjižnica in bralec«. Predavatelji so predstavili možnosti in obveznosti, ki jih imajo v sodobnem času različni tipi knjižnic do bralca in do

posredovanja knjižnega, tiskanega in drugega informativnega gradiva bralcu, ki to gradivo potrebuje za svoje osebnostno in strokovno izpopolnjevanje.

Med drugimi posvetovanji naj omenim še posvetovanje Slavističnega društva Slovenije. Udeležili so se ga pedagoški delavci slavisti iz vse Slovenije in tudi iz zamejstva. Program se je nanašal na življenje in delo dr. Ivana Tavčarja. Prvi dan, ki ga je pripravil prof. dr. Jože Toporišič, je bil namenjen jezikovnemu

Janko Krek na strokovnem posvetovanju "Knjižnica in bralec"

vidiku Tavčarjevih del. O značilnostih njegovega jezika in stila pa so predavali: dr. Martin Orožen, dr. Breda Pogorelec, Stane Suhadolnik in Carmen Renko-Feluga iz Trsta. Drugi dan pa je dr. Marja Boršnikova, avtorica monografije o Ivanu Tavčarju predstavila Tavčarjevo delo.

Znamka z žigom in motiv s pisemske ovojnice

Tudi Skupnost gimnazij SR Slovenije se je vključila v praznovanje z organiziranjem dvodnevnega seminarja za ravnatelje srednjih šol.

Skupina za znanost in publikacije je skrbela za izid številnih publikacij, ki so predstavljale 1000-letnico škofjeloškega ozemlja, oziroma obravnavale to področje. V tem času je bilo izdanih 19 del. Med njimi so bila: Škofjeloški pasijon iz leta 1721, Zlato pod Blegošem Lojzeta Zupanca, Dražgoše Ivana Jana, Zgodovina loškega gospostva dr. Pavleta Blaznika, Škofja Loka s Selško in Poljansko dolino Franceta Planine, Zbornik Loških razgledov in publikacija Ob 1000-letnici Škofje Loke Lojzeta Malovrha. Biro za poštne znamke Beograd je izdal jubilejno znamko z motivom Škofje Loke. Od otvoritve filatelistične razstave 15. maja do osrednje proslave 30. junija je bil v uporabi še jubilejni poštni žig, pisemske ovojnice pa so nosile sliko najstarejše upodobitve Škofje Loke iz leta 1649.

Zavod za spomeniško varstvo Ljubljana je v tem času pod vodstvom Milana Železnika opravil na grajskem dvorišču arheološke raziskave. Najvidnejši rezultat teh del je bil odkop talnih zidov osrednjega stolpa. Odprli in očistili so že znani podzemni grajski hodnik in odkrili jarek, preko katerega je vodil most v zahodni grajski stolp.

Ko so opravljali zemeljska dela za razširitev samopostrežne trgovine na Mestnem trgu, so odkrili ostanke starega loškega Komuna - gotske stavbe, ki je bila opuščena po potresu leta 1511.

Med komunalnimi deli so delavci naleteli na ostanke mostu, preko katerega je nekdaj vodila cesta skozi Poljanska vrata v mesto. Ob polaganju kanalizacije so odkrili tudi temelje stolpa pri stari kašči na Lontrgu. Restavrator je obnovil fresko na treh fasadah v mestu. Freske na Selških vratih so bile na novo odkrite in so delo domačina Tuška iz 13. stoletja.

Največji poudarek in prizadevanja skupine za urbanizem in komunalo so bila usmerjena na Mestni trg. Tu so bila izvedena naslednja dela:

- rekonstrukcija vodovoda in kanalizacije,
- napeljan električni nizkonapetostni kabel,
- telefonska napeljava,
- ureditev cestišča in komunalne opreme.

Dr. Aleksandra Kornhauser, podpredsednica ISS Slovenije, Tone Polajnar, predsednik skupščine občine Škofja Loka in Sreten Vladislavljevič, predsednik skupščine občine Smederevska Palanka

Urejene so bile vse fasade hiš v družbeni lasti. Med preurejenimi in sveže prepleskanimi fasadami starih poslopij je predvsem izstopala Homanova hiša.

30. junij: slavje ob 1000-letnici se je pričelo z budnico loške pihalne godbe. Tej je na Mestnem trgu sledil promenadni koncert godbe na pihala iz tovarne Alpina iz Žirov.

Na sedežu občine so se zbrali predstavniki pobratenih občin Medicine, Sel in Smederevske Palanke. Ob tej priložnosti sta predsednika skupščin občin Škofja Loka in Smederevska Palanka podpisala listino o pobratenju.

PTT Kranj je v času praznovanja z novimi telefonskimi priključki uvrstil Škofjo Loko med območja najmodernejših omrežnih komunikacij v Sloveniji.

Osrednja slovesnost je potekala v novem letnem gledališču na grajskem vrtu. Slovesnost se je pričela s fanfarami domače godbe. Sledil je govor pokrovitelja praznovanja, predsednika IS SR Slovenije, Andreja Marinca. Za njim so nastopili člani Loškega gledališča s prireditvijo »Škofja Loka skozi stoletja«. Prireditev so nastopajoči zaključili z besedami:

*Mirno in milo gori nad gorami,
kot zastor zlat –
ah, tamkaj odzad,
tam si ti, ki me misel nate
omami –
o domovina, o Loka, moj dom ...
973-1973*

Marko Črtalič, Nadja Strajnar, Jure Svolfšak in Marija Lebar na osrednji slovesnosti, ki je potekala v novem letnem gledališču na grajskem vrtu

Prireditve so se v naslednjih mesecih še nadaljevale ter se zvrstile v večjih krajih nekdanjega loškega ozemlja, kot so: Selca, Sorica, Žabnica ... Zaključile so se v sredo, 9. januarja 1974, s slavnostno sejo občinske skupščine.